

Poglavje 1

Zaslužni prof. dr. Andrej Šalehar – sedemdesetletnik

Milena Kovač^{1,2}

Oris poti je lahko poln letnic, dogodkov, dosežkov in prelomnic. Predstavitve zaslužnega profesorja Andreja Šaleharja sem tako tudi začela, a mi je bilo naštevanje suhoparno. Nadaljevala bom iz zornega kota njegovih sodelavcev in študentov. Dovolila si bom, da njegovo vlogo na naši strokovni poti nadaljujem manj dokumentirano in si namesto letnic in naštevanih privoščim popolno svobodo. Na ta način se lahko izmaknem, da bi na kaj pomembnega pozabila ali koga prizadela. Ni se mi potrebno poglobljati, komu se je najprej sanjalo, kdo je prvi dal idejo, čigav prispevek je večji, kdo je pri vsem najbolj nagajal. Konec koncev uspešni projekti potrebujejo predano skupino in previdno opozicijo. Tako so tudi profesorja Šaleharja nasprotovanja in negotovanja pri delu spodbujala. Danes pa, verjamem, so tudi njemu ostali le spomini na uspehe, ki so jih skupaj dosegli naši profesorji, ko je bila Rodica v fazi pospešene rasti.

Profesorjeva strokovna pot se je začela na farmi Ihan (1963), kjer je ostal devet let. Tam je uvajal moderne pasme prašičev in križanja, ki so jih pred tem temeljito proučili. Pomen tega dela je bil velik, saj se je s temi ukrepi povečala prireja in produktivnost. Tam je začel z iskanjem načina tehnološkega in ekonomskega vrednotenja prireje. Po zagovoru doktorata (1971) in izvolitvi v docenta (1972) se je zaposlil na Biotehniški fakulteti kot univerzitetni učitelj. S seboj je prinesel veliko izkušenj in celo malho neodgovorjenih vprašanj. Izkušnje je vgradil v poučevanje prašičereje na več študijskih smereh, na strokovnih vprašanjih pa je gradil raziskovalno delo v svoji skupini. V izrednega profesorja je napredoval leta 1977, v rednega deset let kasneje. S posebnim veseljem je dajal priložnosti za delo in študij mlajšim. Prihajali smo iz različnih vzrokov in z različnimi cilji. Poznali smo njegove normative. Delovne uspehe ni presojal po porabljenem času - časovnicah, ampak po korektnosti, vsebini in obliki. Po upokojitvi leta 1996 je ostal aktiven in je sprva sodeloval pri posodobitvi zakonodaje na področju zootehnikе, kasneje veliko pripomogel pri uvajanju novih znanj pri ohranjanju živalskih genskih virov. Nadaljeval je tudi pedagoško delo, sedaj pa ostaja učitelj na podiplomskem študiju.

¹Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, Groblje 3, 1230 Domžale

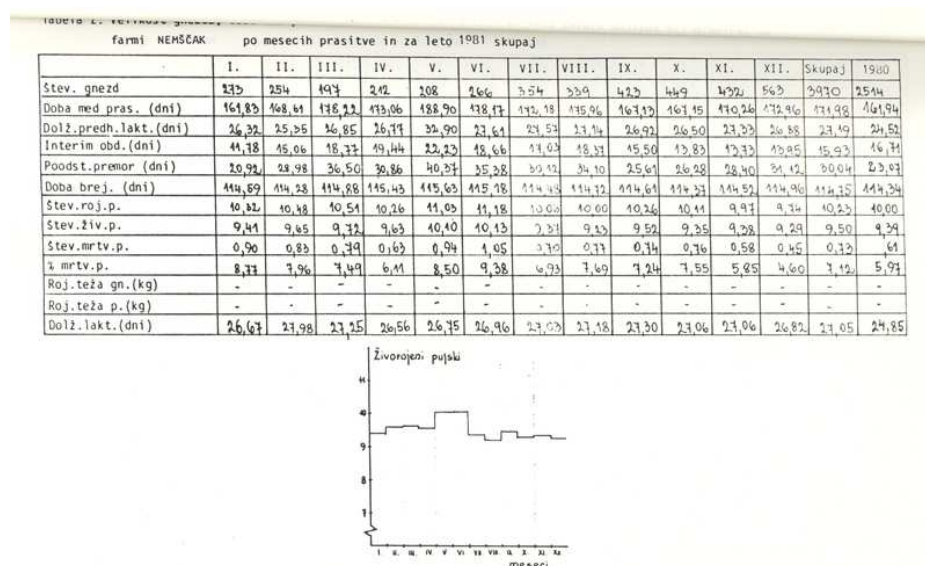
²E-pošta: milena@mrcina.bfro.uni-lj.si

Slika 1: Namizni računalnik Hewlett Packard 9820A

Ko je prišel na fakulteto, je pri urejanju in preračunavanju podatkov hitro zamenjal svinčnik z namiznim računalnikom (slika 1). Z njegovim prihodom na Rodico sta bila ročni tiskalnik (slika 2, dokument je načel zob časa) in namizni računalnik redkokdaj v brezdelju, saj smo nanj računali celo v dveh dvanajsturnih izmenah. Uporabil ga je za analizo podatkov o preizkušnji merjascev, za ugotavljanje sorodstva pri čistopasemskih živali, za analizo plodnosti in statistične analize. Od takrat naprej se je vedno trudil, da smo lahko v skupini imeli čim boljše računalniška orodja, tako strojno kot programsko opremo. Dobro je vedel, da je v naši stroki potrebno odločitve sprejemati na osnovi zakonitosti, ki jih razberemo iz proizvodnih rezultatov. Pod njegovim vodstvom je bila v prašičerejo uvedena enotna rejska dokumentacija, določene mere plodnosti in postopki vrednotenja učinkovitosti rej. Stalno si je prizadeval, da so ista metodologija in orodja na voljo tudi manjšim družinskim kmetijam. Vsak prenos obdelav na nov računalniški sistem je omogočal nov napredek.

S prof. dr. Francem Zagožnom sta pripravila prvi rejski program, ki je bil dolgo osnova selekcijskemu delu pri prašičih in celo vzor sodobnim rejskim programom. Pri uvajanju novosti v preizkusih kot tudi pri odbiri plemenskih živali je vedno sledil novostim. O tem priča tudi bogata separatoteka (slika 3). Spreminjali smo ekonomske teže pri indeksu plemenskih vrednosti, uvedli primerjalne vrednosti in tekoča povprečja, uvedli analize fenotipskih

Slika 2: Prvi tiskalnik poročil

trendov in izračunali genetske trende, določili kakovostne razrede, dopolnjevali postopek preizkusa merjascev in kasneje mladice ... Selekcijo prašičev je tudi vrsto let vodil kot predsednik Republiškega odbora za prašičerejo v Sloveniji, sodeloval je v številnih slovenskih in prenekaterih jugoslovanskih projektih na področju reje prašičev. Postal je prvi predsednik Strokovnega sveta za živinorejo. V tem času je Svet dajal med drugim strokovna mnenja za rejske programe pri različnih vrstah. Kot predsednik komisije za pripravo strokovnih mnenj je veliko pripomogel h kakovosti rejskih programov.

O pestrosti njegovega raziskovalnega dela priča nad 1000 objav. Med njimi so tudi taka, ki se jih sodobni znanstveniki sramujejo ali se jim celo posmehujejo. To so strokovna poročila in ekspertize, s katerimi je vzdrževal tesno povezanost z rejo, v njih našel pobude za raziskovalno delo in poskrbel za prenos znanj v prakso. Tako je z njimi začel in končal prenekatero študije na področju reje prašičev, povezane s tehnologijo, selekcijo, proučevanjem učinkov inbridinga in križanja, plodnostjo, z mesnatostjo, letalnimi in semiletalnimi napakami, razvojem in značilnostmi modernih genotipov, plodnih kitajskih pasem in slovenske avtohtone pasme. Pri proučevanju rasti, razvoja in ohranjanja živalskih genskih virov je presešel meje vrste prašič, za katerega je bil na fakulteti zadolžen. Spoznanja je sproti uvajal v pedagoški proces, vplivala pa so tudi na razvoj novih predmetov, ki so bili zaupani mlajšim sodelavcem. Njegova dela so bila prepoznana v tujini, saj je prejemal vabila za predstavitev raziskovalnih dosežkov in prevzemal pomembne funkcije pri mednarodnih organizacijah. Tako je bil dve mandatni obdobji sekretar komisije za prašičerejo pri Evropskem združenju za živinorejo.

Slika 3: Ohranjena separatoteka s še danes koristnim gradivom

V Sloveniji ni bil samo vodilni znanstvenik na področju prašičereje, ampak pogosto iniciator novih področij v znanosti o živalih, ki jih je potem, ko je bila postavljena že dobra izhodiščna osnova, prepustil mlajšim. Vsaka argumentirana ideja po novem računalniku, raziskovalni opremi ali učno-raziskovalnem objektu mu je bil izziv, ki se mu ni mogel upreti. Da bi bil vedno pripravljen, je delal in spodbujal sodelavce, da so delali na zalogo. Hotel je preprečiti, da bi ostale želje ali potrebe neizpolnjene. Ker je iz mladosti in okolja, v katerem je odraščal, predobro poznal, kako usodno je lahko pomanjkanje, ga je poskušal pregnati tudi iz delovnega okolja. Tako je pripomogel k razvoju “moje Rodice”, pa čeprav včasih samo v zakulisju.

Največjo sled je gotovo pustilo njegovo pedagoško delo na fakulteti. Svoj pedagoški pristop je zasnoval na zavidljivem poznavanju literature (slika 4) in izkušnjah, ki si jih je pridobil pri delu na farmi Ihan, spremljanju razmer v panogi, pri raziskovalnem in strokovnem delu. Učil je za napredek v praksi. Čeprav mu je bilo na izpitih včasih težko postreči z zadovoljivim odgovorom, smo njegovi študenti kar kmalu po diplomi pozabili na neprespane noči, odpadli žur ali neugodno vprašanje. Navajal nas je, da odločitve sprejemamo na osnovi poznavanja teoretičnih podlag in dosežkov v reji. Občutkom in subjektivnim presojam ni verjel, zato je spodbujal uporabo literature, uvajanje matematičnih pristopov, računalniških orodij, doku-

Slika 4: Del zbirke knjig v profesorjevi omari

mentiranje dogodkov ... Spodbujal je vključevanje znanj drugih znanstvenih področij, kar je bila na razpršeni Univerzi redka praksa. Učil je, da naj uvajamo spremembe s premišljenimi koraki. Ni podpiral hitrih, nenadnih in nepreverjenih širokopoteznih sprememb, ki po pravilu ne prinašajo napredka. Sanjal je o času, ko bo v Sloveniji povprečna velikost gnezda v skladu s kitajskimi pričakovanji. To se mu je tudi v zadnjem času uresničilo.

V delovnem kolektivu na oddelku si je stalno prizadeval za računalniško opismenjevanje sodelavcev. Med sodelavci njegove nove ideje niso vedno bile dobro sprejete, saj so zahtevale dodatni napor. Toda, kadar se je ob pobudi najbolj "pokadilo", je tudi najbolj vztrajal. Ves čas je bil prepričan, da uspeh prinese le izdaten vložek dela. S posebnim veseljem je pripravljaj tudi posamezna predavanja ali seminarje za ljudi iz prakse. Če je že študentom podstavil kakšno vprašanje za razmislek, je hotel biti vedno jasen in razumljiv, kadar je predaval kmetom. Do kmeta je negoval prav posebno spoštovanje.

Težko je ovrednotiti njegove pedagoške dosežke. Kot merilo uspešnosti lahko vzamemo zanj katerikoli kriterij. Tako je bil mentor številnim diplomantom, ki so uspešno zastavili poklicno pot. Spodbujal nas je, da pišemo v slovenskem jeziku za našega kmeta in hkrati zahteval, da se preverjamo v tujini. Tudi sam je neumorno pisal. Spodbujal nas je, da pre-

magamo jezikovne pregrade, nabiramo znanje na tujih univerzah in znanstvenih inštitucijah. Potrebovali smo razbremenitev, sredstva, spodbudo in izzive, za mlajše sodelavce je vedno našel rešitev. Kot prodekan in dekan je sodeloval pri posodobitvi študijskih programov in uvajanju novih dodiplomskih in podiplomskih programov. Za delo je prejel številna priznanja in nagrade, dobil je tudi republiško nagrado Republike Slovenije na področju šolstva, Univerza mu je podelila za opravljeno delo naziv zaslužni profesor. Uspešnost profesorja se presoja po uspešnosti njegovih študentov, njihovih učencev in naslednjih generacij. Njegova sled se opaža že v tretji generaciji učencev. Zato je zanj prav gotovo največja nagrada predvsem prepričanje njegovih študentov, da je ves čas vedel, kaj bomo v poklicu potrebovali in nam je to tudi nesebično in neprestano dajal.

Tak je pravzaprav še sedaj, čeprav so se njegove obveznosti zmanjšale. Delu je še vedno popolnoma predan. Dopustil je, da so odgovori in rešitve dozorevale v ozadju, tudi v tistih redkih trenutkih, ko naj bi se sicer malo odpočil. Vedno je bral, študiral, računal in pisal. Njegov spomin je bil ves čas najbolje urejen arhiv na katedri in sicer z najhitrejšim kazalci. Sodelavci bi ga radi imeli za vzornika, a je z zgledom, ne z ukazovanjem, postavljajl praktično nedosegljive standarde.

Razdajanje znanja, nerazvozlane skrivnosti v znanosti, zapleteni strokovni problemi in čut odgovornosti do soljudi so ga ves čas jemali njegovim domačim. Njim se zahvaljujem, da so potrpeeli in bili vseskozi pripravljeni odstopiti čas, ki naj bi pripadal njim. Profesor je med nami dobrodošel, še vedno ga pravzaprav potrebujemo, čeprav v nekoliko drugačni vlogi. Razumemo in sprejemamo, da je več z družino. Vseeno pa upamo, da njegova čaša del še ni polna. Privoščimo, da bi lahko še dolgo korajžno užival, kar ponuja življenje.